

Suomen Arkkitehtiiliiton lausunto ohje- ehdotuksesta Liikuntapaikkojen katsomot RTS 22:24

VIITE: LAUSUNTOPYYNTÖ 15.11.2022, RTS 22:24

Rakennustietosäätiö on pyytänyt lausuntoa liikuntapaikkojen katsomoa käsittelevästä ohjekorttiehdotuksesta. Suomen Arkkitehtiiliitto on tutustunut katsomoiden suunnittelua ja mitoitusta koskevaan ohjeeseen ja toteaa siitä seuraavaa.

1. JOHDANTO

Johdanto-esityksen mukaan ”katsomoiden keskeisenä tarkoituksena on auttaa katsojia näkemään peli...”. Jo ingressiosassa tulisi kuitenkin ottaa huomioon ja muistuttaa, että ns. penkkiurheilussa on kyse paljosta muustakin kuin katsomisesta. Katsomoon asettunut yleisö on parhaimmillaan esimerkiksi lentopallossa ”se seitsemäs pelaaja”. Liikuntatilan katsomojärjestelyiden tulee olla sellaiset, että ne enemmän kuin vain auttavat näkemään pelin. Yleisö myös osallistuu peliin aktiivisesti kannustamalla ja muutenkin reagoimalla joukkueiden tai yksilöiden suorituksiin. Yleisön aktiivinen osallistuminen sekä turvallisuuden ja järjestyksen ylläpito tulee ottaa huomioon liikuntapaikkojen katsomoiden suunnittelussa.

2. SUUNNITTELUN LÄHTÖTIEDOT

Ennen suunnittelun aloittamista hankittavien lähtötietojen luettelossa mainitaan ”mahdolliset tarpeet määräyksistä poikkeamiseen ja niihin tarvittavat luvat”. Tämä kohta tulee poistaa luettelosta, koska poikkeaminen ei ole subjektiivinen oikeus, johon jo lähtökohtaisesti pyritään. Poikkeamiseen tulee olla aina perustelut.

Ohjekorttien tavoitteena tulee olla hyvä rakentaminen ja hyvät suunnitteluratkaisut. Poikkeamisten esittäminen katsomorivimitoituksen ohjeessa ei ole hyväksyttävää. Ohjekortin tulee tukea hyvää rakennustapaa vaatimuksenmukaisuudentäyttymisellä eikä ohjata virheelliseen tapaan maan tavaksi. Erityisesti sivulla 24 olevassa kuvassa 37 esitetyt poikkeamista vaativat esimerkit tulee poistaa ohjeehdotuksesta. Niistä tulee käsitys, että poikkeaminen on suotavaa, vaikka näinhän ei ole. Siihen pitää olla aina hyvät perustelut ja ratkaisun tulee olla sellainen, että rakennusvalvonta voi ottaa sen hyväksymisestä vastuun. Edellä mainittujenkin kuvien esittämissä tapauksissa voi pohtia, kuka suostuu ottamaan vastuun ministeriön asetuksessa esittämien vaatimusten poikkeamisesta.

3. MÄÄRÄYKSET JA SUOSITUKSET

Luvun alussa todetaan, että suunnitelmat on laadittava noudattaen rakentamista koskevien säännösten ja määräysten sekä hyvän rakennustavan vaatimuksia, kuten ympäristöministeriön asetuksia. Ohjekortissa viitataan myös useisiin katsomoiden suunnittelua koskeviin SFS-EN-standardeihin, joiden todetaan olevan suosituksia ja noudattamisen vapaaehtoisia. Luvun marginaalissa ne on nostettu näyttävästi esiin niin, että ympäristöministeriön velvoittavat asetuksetkin tuntuvat olevan vähemmän tärkeitä.

SFS-standardit ovat tosiaankin suosituksia. Ne ovat tiukasti tekijänoikeusuhkauksilla suojattua kalliinpuoleista kauppatavaraa myös viranomaisille ostettavaksi. Herääkin kysymys, onko ohjekortti näiden kyseessä olevien standardien kanssa rinnakkainen vai päällekkäinen? Onko ohjekortin tarkoitus tuoda ko standardien suosituksia helpommin saavutettavaksi? Vai onko tavoitteena saada ohjeen kohderyhmänä olevat tilaajat ja pää- ja arkkitehtisuunnittelijat ostamaan/tutustumaan standardeihin?

4. KATSOMOTYYPIT

Ohje-ehdotuksessa käsitellään sivulla 10 kokoontaitettavia katsomoita. Siellä todetaan, että kokoon-taitettavan katsomon ”käytölle on haettava rakennusvalvonnan hyväksyntä tapauskohtaisesti”. Kyseessä on kuitenkin rakennustuote. Miksi rakennusvalvonta hyväksyisi rakennuspaikkakohtaisesti katsomorakenne-tuotteita? CE-vaatimuksen mukaisuus merkintä tai harmonisoitu tuotestandardi puuttunee eikä rakennus-valvonnoilla ole kompetenssia tällaisiin tuotteisiin.

5. TOIMINNALLISUUS

Johdannossa aivan oikein todetaan suunnittelulla vaikutettavan katsomokokemukseen muun muassa toiminnallisuuden kautta. Tätä on luvussa 5 läpikäyty logistisen toimivuuden näkökulmasta ajatellen pelkäs-tään paikasta toiseen siirtymisiä mutta unohtaen sen, miksi katsomoon mennään. Liikuntapaikkojen katsomoiden funktio on toisenlainen kuin vaikkapa kesä- tai (elokuva)teattereiden katsomoissa. Liikunta-tilojen katsomoihin tullaan kannustamaan ottelijoita ja joukkueita, usein reagoivalla mukanaololla tai aktiivi-sella omalla suorituksella. Suunnitteluvaiheen visioissa ei ole tyytyminen vain turvaetäisyydeltä tapahtuvaan passiiviseen katsomoseurantaan. Taustalla tulee olla ajatus siitä, miten katsomojärjestelyillä myötävaikutetaan kollektiiviseen osallistumiseen. Kentällä tai radalla liikkujat tarvitsevat hyviin ja parempiin suorituksiinsa katso-mon tuen. Paikalle tulleilla penkkiurheilijoilla saattaa olla hyvinkin ratkaiseva merkitys niin otteluiden ja kilpai-lujen lopputulokseen kuin myös tapahtuman henkeen ja kaikinpuoliseen onnistumiseen.

Vastaavaa ei tietenkään voi sanoa tv-katsojista, koska urheilijoiden suoritusten kannalta heillä ei ole merkitystä. Tv-kuvaus käytännössä sitä vastoin saattaa haitata sekä urheilijoiden työskentelyä että katsojien mahdollisuuksia nähdä kilpailutapahtuma. Katsomoon ja sen toimintaan liittyviä mahdollisia esteellisyksiä kartoittaessa onkin aiempaa ja nykyistä käytäntöä tietoisemmin priorisoitava katsomoissa olevat penkkiurheilijat ennen median mahdollisia tarpeita.

Oleellista on katsomojärjestelyiden suhde kenttäalueeseen. Turvavyöhykkeillä, kuvaussektoreilla tai mainos-rakenteilla katsomoa ei pidä etäännyttää suorituspaikoista tarpeettomasti. Katsomon täydellinen erottaminen tapahtuma-areenasta nostamalla sen kaikki lohkot lehtereille tai parville ei ole em. katsomokokemuksen kannalta hyvä lähtökohta. Katsojan olisi voitava kokea olevansa samassa paikassa ja tilassa, jossa kilpailujen ja otteluiden urheilusuoritukset tapahtuvat.

8. KATSOMON KALUSTEET JA VARUSTEET

Katsomon kalusteita ja varusteita käsittelevässä tai sitä edeltäneissä luvuissa ei ole lainkaan mainittu katsojien säilytystarvetta. Esitellyt nykyiset katsomoistuintimet ovat sellaisia, ettei niiden alla käytännössä ole mahdollista säilyttää esimerkiksi laukkuaan tai reppua. Suunnittelun lähtökohtana ei kuitenkaan tule pitää sitä, että katsoja on saapunut urheilu- tai liikuntatapahtumaan autolla, jonne voi tilaisuuden ajaksi jättää mukana olevat päivän varusteet ja ostokset. Sisäpalloteleista puhuttaessa hallien sisälämpötila myös on sellainen, ettei katsomossa voi pidempään istua talvisissa päällysvaatteissa. Katsomon ohjekortissa tulisikin vähintään olla viite koskien katsomoa ja sen käyttäjiä palvelevista säilytysjärjestelyistä: lukittavista vaatekaapeista, lokerikoista jne. On noteerattava myös turvatarkastuksessa katsomoon meneviltä kulloinkin kielletyt esineet ja tavarat juomapulloista ja suksi- tai kävelysauvoista vaikkapa erilaisiin torviin.

Katsomokaiteita koskien ohje-esityksessä yleistäen todetaan ”kaiteiden tulee kestää niille asetetut vaaka- ja tungoskuormat” (s.27). Käyttöönottokatselmuksissa on jo rakennettuja katsomokaiteita jouduttu korottamaan ja vahvistamaan katsomoportaan porrassäässä. Olisikin syytä vielä erikseen todeta lohkon alimman katsomo-rivin kaiteeseen kohdistuvan tungoskuorman olevan kriittinen ajatellen tilanteita, joissa porrasta alas laskeuduttaessa tapahtuu joukkokaatumisen yllättävine selästä työntämisineen.

Näkökohta tulisi samoin erikseen noteerata myös tapauksissa, joissa porrassyöksy päättyy etureunan kaideporttiin. Kuvattu etureunan kaiteen korotus portin kohdalla (kuvat 47, 48) ei riitä riskin esille tuomiseksi.

Väliaikaiskatsomoita koskien todetaan: "Erikoisjärjestelyistä tehdään rakennuslupavaiheessa (po. jo hakemussuunnitelmia laadittaessa) suunnitelmat, joissa huomioidaan mm. riittävät poistumisreitit, rakenteiden palokuormat ja rakenteelliset sekä talotekniset varaukset." Palokuormien ym. ohella hakemuksen liitelaskelmassa tulee osoittaa katsomorivin kantavuus tilanteessa, jossa rivin katsojaryhmä hyppii tasatahtia (liikkuva kuorma).

Helsingissä 15.12.2022
Suomen Arkkitehtiiliitto SAFA ry
Rakennussuunnittelun toimikunnan puolesta,

Heini Korpelainen,
erityisasiantuntija